

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Соціально-гуманітарний факультет

Кафедра освітології і педагогіки

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«ТВОРЧІ ІГРИ ЯК ФАКТОР РОЗУМОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»

студентки групи ДОІз-21

спеціальності 012 Дошкільна освіта

Топичко Марії Іванівни

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент

Главацька Ольга Леонідівна

Робота захищена з оцінкою:

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS_____

Тернопіль – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
<i>РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ІГОР У ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ.....</i>	<i>6</i>
1.1. Наукові підходи до використання гри у вихованні дітей дошкільного віку	6
1.2. Поняття творчих ігор та їх значення для дітей дошкільного віку.....	9
1.3. Види творчих ігор та їх вплив на розумовий розвиток дітей дошкільного віку	13
<i>РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ІГОР У РОЗУМОВОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ</i>	<i>17</i>
2.1. Методи та прийоми організації творчих ігор у закладі дошкільної освіти	17
2.2. Приклади творчих ігор для розвитку мислення дітей дошкільного віку.....	21
2.3. Досвід використання творчих ігор у розумовому вихованні дітей дошкільного віку.....	26
ВИСНОВКИ.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	37
ДОДАТКИ	39

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасне суспільство переживає значні зміни, які не можуть не впливати на розвиток освітньої системи та виховання дітей. Одним із найбільш важливих аспектів у дошкільному вихованні є розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, що забезпечує успішну адаптацію дитини до навколишнього світу та підготовку до шкільного навчання. В умовах інтенсивних соціальних та культурних трансформацій, що супроводжуються технологічними досягненнями та реформами в освітній сфері, питання розвитку когнітивних та творчих здібностей через ігрову діяльність набуває особливої актуальності [5; 6].

Ігрова діяльність є важливим інструментом розвитку дітей дошкільного віку, оскільки гра є природним способом пізнання світу. Саме через гру дитина освоює навички спілкування, мислення, розвиває пам'ять, увагу та мовлення. Творчі ігри, у свою чергу, сприяють формуванню в дитини здібностей до самовираження, критичного мислення, уяви та вирішення проблем. Важливо зазначити, що у педагогічній практиці значна увага приділяється саме творчим іграм, які дозволяють органічно поєднувати процес навчання з розвивальними ігровими ситуаціями [7].

Ураховуючи це, необхідно вивчити роль творчих ігор у розумовому вихованні дітей дошкільного віку. Це питання не лише має теоретичну значущість для розвитку педагогічної науки, а й практичну важливість для вихователів і батьків, які мають на меті створити умови для оптимального розвитку дітей. Тема творчих ігор, що сприяють розвитку когнітивних функцій, включаючи мовлення, пам'ять і увагу, є важливою в контексті реформи дошкільної освіти, де акцент робиться на індивідуальний підхід до розвитку кожної дитини [8].

Питаннями ігрової діяльності дітей займаються на даний час Л. Артемова, Г. Григоренко, А. Богуш, Т. Поніманська, О. Чепка, Л. Іщенко, О. Поліщук та ін. Досить великого значення грі у розвитку особистості надавав Ф. Фребель.

Зокрема він зазначав, що «гра породжує радість, свободу, достаток, спокій в собі і біля себе, мир з миром» [7].

У директивних документах, прийнятих останнім часом в Україні, таких як Закон України «Про дошкільну освіту», «Концепція дошкільного виховання в Україні» та ін. вказано, що гра є засобом виховання і навчання [10].

Актуальність дослідження зумовлена потребою у впровадженні інноваційних методів розвитку дітей дошкільного віку, що сприяють їх всебічному розвитку, зокрема через використання творчих ігор як засобу формування інтелектуальних і соціальних навичок. Враховуючи значення цього питання для практики, проведення досліджень щодо ефективних методів організації творчих ігор у закладах дошкільної освіти є вкрай необхідним для педагогів, що прагнуть забезпечити високий рівень розвитку розумових здібностей дітей.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок про необхідність подальшої розробки та визначення аспектів розвитку розумових здібностей дітей дошкільного віку засобами творчої гри, що зумовило вибір теми курсової роботи – **«Творчі ігри як фактор розумового виховання дітей дошкільного віку»**.

Об'єктом дослідження є розвиток розумових здібностей дітей дошкільного віку.

Предметом дослідження є творчі ігри як засіб розвитку розумових здібностей дітей дошкільного віку.

Метою дослідження є наукове обґрунтування ролі творчих ігор у розвитку розумових здібностей дітей дошкільного віку.

Завдання дослідження:

1. Висвітлити наукові підходи щодо використання гри у вихованні дітей дошкільного віку.
2. Обґрунтувати поняття творчих ігор та їх значення для дітей дошкільного віку.

3. Визначити види творчих ігор та їх вплив на розумовий розвиток дітей дошкільного віку.

4. . Проаналізувати методи та прийоми організації творчих ігор у закладі дошкільної освіти.

5. Дослідити досвід використання творчих ігор у розумовому вихованні дітей дошкільного віку.

Для досягнення поставленої мети були використані **методи дослідження**: теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення, порівняння наукових джерел, а також емпіричні – спостереження, бесіди з вихователями, аналіз практичних прикладів із педагогічної практики.

Курсова робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 40 сторінок.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ІГОР У ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ

1.1. Наукові підходи до використання гри у вихованні дітей дошкільного віку

Дошкільне дитинство є найважливішим періодом формування особистості дитини, а дошкільна освіта є обов'язковою первинною складовою частиною системи безперервної освіти в Україні, концептуальні аспекти якої висвітлені у законах «Про освіту» [2], «Про дошкільну освіту» [13]. У державному документі «Про дошкільну освіту» особливо наголошується на значущості розвитку пізнавальної активності дітей, яка є необхідною умовою самостійності, успішності, ініціативності, творчості, сприяє гармонійному становленню дитини [5].

Наголосимо на тому, що в усіх розділах чинних освітніх програм [2; 4; 6] значна увага приділяється розумовому розвитку дітей у освітньому процесі закладу дошкільної освіти, а навчанню в ігровій формі відводиться особливе значення. Дитячі ігри сприяють розвитку уваги, сприймання, мислення, пам'яті, творчих здібностей, зосереджені на загальний розумовий розвиток дошкільника. Науковець Л. Артемова вважає, що потребу в грі і бажання гратися у дітей слід спрямовувати та використовувати задля здійснення певних освітніх завдань. Тоді гра буде засобом навчання і виховання, коли буде включена у цілісний освітній процес закладу дошкільної освіти. Організуючи життя дітей у грі, керуючи нею, вихователь впливає на усі аспекти розвитку дитини: свідомість, волю, почуття і поведінку. Тобто, сутність гри полягає у тому, що в ній вагомим є сам процес переживань, які чітко пов'язані з ігровими діями [3].

Варто вказати структурну модель ігрового навчання, яка поєднує у собі такі чотири важливі складові: суб'єкт та об'єкт педагогічної взаємодії, предмет сумісної їх діяльності, мету навчання, засоби ігрової комунікації. Саме під вмілим і правильним керівництвом дорослого ігрова навчальна діяльність дошкільників сприяє їх розумовому розвитку [8].

Творчі ігри займають центральне місце в багатьох педагогічних концепціях, оскільки вони сприяють розвитку дитини через активну участь і взаємодію з оточуючим світом. Різні педагоги пропонують свої підходи до використання гри в освітньому процесі, кожен з яких має свої особливості та акценти. Розглянемо три впливові педагогічні концепції: Монтессорі, Фрібеля і Роджерса.

Метод Монтессорі, розроблений Марією Монтессорі, акцентує увагу на самостійності, природному розвитку та індивідуальному підході до кожної дитини. Гра в цій системі є важливим інструментом для пізнання світу. Роль творчих ігор:

- дослідження та самостійність. Творчі ігри в Монтессорі-середовищі дозволяють дітям досліджувати різні матеріали і концепції в їхньому власному темпі. Діти вчаться через досвід, активно беручи участь у грі;
- чуттєве навчання. Використання різноманітних матеріалів (наприклад, кольорових блоків або текстурованих іграшок) стимулює чуттєве сприйняття, що сприяє розвитку креативності та логічного мислення;
- соціальна взаємодія. Діти грають разом, вчаться спілкуватися, вирішувати конфлікти та працювати в команді, що є важливими соціальними навичками [5].

Фрідріх Фрібель, засновник дитячих садків, підкреслював важливість гри як основного засобу навчання. Він вважав, що гра є природним способом розвитку дитини, через який вона вчиться взаємодіяти з навколишнім світом [7]. Роль творчих ігор:

- іграшки як навчальні матеріали. Фрібель запровадив іграшки та матеріали, які допомагають дітям у процесі навчання. Наприклад, його знамениті «дарунки» (конструктори, блоки) стимулюють креативність і дозволяють дітям вивчати геометрію, кольори та форму;
- групова взаємодія. Ігри у групах сприяють розвитку комунікаційних навичок і вмінню працювати в команді. Діти вчаться слухати один одного та домовлятися, що підвищує їхню соціальну компетенцію [7].

– емоційний розвиток. Через творчі ігри діти можуть виражати свої емоції, що є важливим аспектом їхнього психологічного розвитку [8].

Карл Роджерс, відомий своїм гуманістичним підходом, підкреслював важливість особистісно-орієнтованого навчання. Його концепція акцентує увагу на потребах і інтересах дитини, ставлячи їх в центр освітнього процесу. Значення творчих ігор полягає у:

– індивідуалізації навчання. Творчі ігри в цьому підході дозволяють дітям вибирати, як і в що грати, що відповідає їхнім інтересам та потребам. Це забезпечує високий рівень мотивації і залученості.

– розвитку самостійності. Гра розглядається як спосіб розвитку автономії. Діти вчаться приймати рішення, експериментувати і не боятися помилок, що є важливими аспектами особистісного розвитку.

– емоційній підтримці. Роджерс підкреслював важливість емоційної підтримки у процесі навчання [8].

Хоча всі три концепції акцентують увагу на важливості гри у вихованні, кожна з них має свої акценти, зокрема:

– концепція Монтесорі сфокусована на самостійному навчанні через чуттєві дослідження та взаємодію з матеріалами [5].

– концепція Фрібеля підкреслює роль іграшок та групової взаємодії у навчальному процесі [7].

– концепція Роджерса орієнтована на індивідуалізацію навчання, емоційну підтримку та розвиток автономії.

Отже, творчі ігри є важливим інструментом у всіх цих педагогічних підходах, оскільки вони сприяють всебічному розвитку дітей, формуючи їхні соціальні, емоційні та інтелектуальні навички. Кожна з концепцій надає цінні ідеї, які можна використовувати для створення ефективного навчального середовища, що відповідає потребам сучасних дітей.

1.2. Поняття творчих ігор та їх значення для дітей дошкільного віку

У науковій літературі творчі ігри визначаються як особливий вид діяльності, що поєднує елементи гри та творчості. Вони спонукають дітей до активного використання своїх уяви та креативності, забезпечуючи можливість для самовираження та розвитку.

На основі узагальнення напрацювань науковців [1; 7; 8], особливостями розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності є:

- розвиток мислення, пам'яті, уваги;
- навчання орієнтуванню у просторі, часі;
- розвиток дрібної моторики рук (Lego-конструктори та ін.), що спонукає у подальшому загальний мовленнєвий розвиток та розумові здібності;
- формування математичних знань про форму, кількість, симетрію та ін.;
- розвиток творчого мислення, уяви;
- опанування вмінням подумки збирати з частин ціле та розділяти предмет на складові частини.

Варто наголосити на такому понятті як «імпровізація», яка є одним з ключових елементів творчих ігор. У цьому процесі діти активно створюють нові сюжети, персонажі та ситуації. Вони можуть розвивати сценарії на основі своїх власних ідей або адаптувати вже знайомі історії, що дозволяє їм:

- розвивати креативне мислення. Діти навчаються генерувати нові ідеї та концепції, що стимулює їхню уяву;
- вчитися приймати рішення. Імпровізація вимагає від дітей швидко реагувати на зміни в ситуації, що допомагає формувати навички критичного мислення
- виявляти ініціативу. Вони можуть брати на себе відповідальність за розвиток сюжету, що сприяє самостійності.

Діти дуже люблять експериментувати. В творчих іграх це дозволяє дітям досліджувати нові ідеї, форми та матеріали. Цей елемент діяльності може включати:

- використання різноманітних матеріалів. Діти можуть працювати з пластиліном, фарбами, природними матеріалами або навіть побутовими предметами, що розширює їхні горизонти та спонукає до нових відкриттів [5];
- дослідження нових форм. Під час творчих занять діти вчаться експериментувати з формами, створюючи об'єкти, які можуть мати різні функції або естетичні значення [8];
- сприйняття помилок як частини процесу. Важливо, що експериментування вчить дітей не боятися помилок, а сприймати їх як можливість для навчання та вдосконалення [1].

Рольове виконання є важливим аспектом творчих ігор, де діти беруть на себе різні ролі, що дозволяє їм переживати різноманітні емоції та ситуації. Цей аспект охоплює:

- взаємодію з однолітками. Діти вчаться працювати в групі, обговорювати свої ідеї та формувати спільний сюжет, що розвиває соціальні навички [6];
- емоційне навчання. У процесі гри діти переживають різні емоції, вчаться їх розуміти та виражати, що сприяє розвитку емоційного інтелекту [4];
- розширення світогляду. Перебуваючи в ролі інших персонажів, діти можуть отримати новий погляд на ситуації, вчитися співчувати та розуміти різні точки зору [7].

Таким чином, творчі ігри, через імпровізацію, експериментування та рольове виконання, сприяють розвитку у дітей дошкільного віку не лише креативності, але й соціальних, емоційних, а також когнітивних навичок. Це робить їх важливим елементом виховання та навчання в дошкільний період.

Слід вкзати, що творчі ігри відіграють ключову роль у розвитку дітей дошкільного віку, адже вони стимулюють різні аспекти їхнього зростання та навчання. Розглянемо детальніше, чому ці ігри є настільки важливими.

Творчі ігри слугують чудовою платформою для розвитку уяви. Виконуючи різні ролі – від космонавтів до казкових персонажів – діти створюють нові світи та сценарії. Наприклад, гра «Казковий ліс» дозволяє дітям не лише вигадувати своїх персонажів, але й визначати їхні дії, вирішувати конфлікти. Цей процес формує креативне мислення, яке знадобиться їм у навчанні та житті, адже вміння мислити нестандартно відкриває двері до інноваційних ідей [1].

У групових іграх діти навчаються основам соціальної взаємодії: співпраці, обміну ідеями, розподілу ролей і вирішенню конфліктів. Наприклад, під час гри «Магазин» діти не лише вчаться рахувати і розпізнавати продукти, але й практикують комунікаційні навички, адже їм потрібно домовлятися про ціни, спілкуватися з «покупцями» і «продавцями». Це формує емпатію та розуміння почуттів інших, що є основою для створення здорових стосунків у майбутньому [7].

Рольові ігри, де діти відтворюють різні емоційні ситуації, допомагають їм усвідомлювати свої власні почуття і емоції інших. Наприклад, гра «Лікар» може допомогти дитині вивчити, як висловлювати тривогу або співчуття до «пацієнтів». В таких ситуаціях діти вчаться розпізнавати емоції, що сприяє розвитку емоційного інтелекту. Вони також можуть моделювати різні соціальні ситуації, що дозволяє їм опановувати навички вирішення емоційних конфліктів [10].

Творчі ігри активізують різні когнітивні процеси: пам'ять, увагу, логічне та критичне мислення. Наприклад, під час гри «Слідопити», де діти повинні розгадати загадки, аналізувати підказки і приймати рішення, вони навчаються логічно мислити та швидко реагувати на зміни. Цей досвід формує основи для подальшого навчання, адже діти вчаться спостерігати, запам'ятовувати і використовувати отриману інформацію [3].

Багато творчих ігор передбачають активні рухи, що стимулює фізичний розвиток дітей. Гра «Хованки» або «Козаки-розбійники» не лише забезпечують фізичну активність, але й розвивають координацію, спритність і витривалість.

Ці ігри допомагають дітям освоювати своє тіло, покращують моторні навички, що є надзвичайно важливим у дошкільному віці, коли діти активно досліджують навколишній світ [6].

Таким чином, творчі ігри – це не просто розвага, а потужний інструмент для комплексного розвитку дитини. Вони сприяють формуванню цілісної особистості, готової до викликів навчання і соціальної взаємодії. Завдяки цим іграм діти отримують можливість вільно виражати свої думки, почуття та ідеї, що є важливим для їхнього майбутнього успіху.

В контексті нашого дослідження варто подати основні психологічні особливості дошкільників, оскільки їх розуміння є ключовим для ефективного використання ігрових методів у вихованні та навчанні дітей дошкільного віку [6].

Уява дошкільників є надзвичайно розвиненою і слугує основою їхньої гри. Діти здатні створювати фантастичні світи, населяти їх різноманітними персонажами та вигадувати захоплюючі сюжети. Цей процес не лише дозволяє дітям зануритися у гру, але сприяє:

- відображенню емоцій. Через уяву діти можуть виражати свої думки, почуття та переживання, що стимулює їхній творчий потенціал. Це може бути вигадування казок, де герої відображають їхні страхи або радощі;
- розвитку креативності. Залучення до фантастичних світів сприяє розвитку нестандартного мислення, яке стане в нагоді у дорослому житті;
- засвоєнню соціальних норм. Створюючи нові реальності, діти можуть експериментувати з соціальними ролями, вчитися взаємодіяти з іншими [7].

Дошкільники активно переживають емоції та вміють їх виражати, що робить їх особливо чутливими до емоцій оточуючих. Це важливо, оскільки діти можуть розрізняти такі емоції, як радість, сум, страх, що допомагає їм формувати емоційний інтелект. Через рольові ігри діти можуть відтворювати різні емоційні стани, вчитися розуміти почуття своїх партнерів у грі. У процесі гри діти практикуються в управлінні своїми емоціями, що є важливим для їхнього психологічного розвитку [10].

Дошкільники мають природну потребу в спілкуванні та соціалізації, що відображається в їхній поведінці. Діти люблять гратися у групах, що сприяє розвитку соціальних навичок, таких як співпраця, толерантність і взаєморозуміння, домовлятися та знаходити компроміси. Соціальна активність допомагає дітям вчитися висловлювати свої думки та почуття, що є важливим для формування ефективного спілкування [13].

Дошкільники володіють високою когнітивною гнучкістю, що дозволяє їм швидко адаптуватися до змін у грі. Діти вміють змінювати свої дії відповідно до змін у ситуації, що сприяє розвитку критичного мислення та навичок вирішення проблем. Вони можуть пробувати нові підходи до гри, створюючи різноманітні стратегії для досягнення мети. Когнітивна гнучкість допомагає дітям знаходити компроміси у конфліктних ситуаціях, що є важливим аспектом соціалізації [14].

У дошкільному віці діти прагнуть до самостійності, що виражається у їхньому бажанні приймати рішення та реалізовувати власні ідеї. Вони хочуть самі обирати ролі, сценарії і матеріали, що дає їм можливість проявляти свою індивідуальність, приймати відповідальність за свої вчинки, що формує основи для самоконтролю та самодисципліни. Власні рішення і ініціативи сприяють формуванню лідерських навичок, оскільки діти вчать вести за собою інших [12].

Отже, основні психологічні особливості дошкільників – це активна уява, емоційна чутливість, соціальна активність, когнітивна гнучкість і почуття самостійності. Ці якості відіграють вирішальну роль у їхньому розвитку, допомагаючи формувати важливі навички, які знадобляться у майбутньому. Творчі ігри є ідеальним середовищем для їхнього розкриття та розвитку.

1.3. Види творчих ігор та їх вплив на розумовий розвиток дітей дошкільного віку

Творчі ігри – це не лише розвага, а й важливий інструмент для навчання та розвитку дітей дошкільного віку. Вони сприяють формуванню різних

когнітивних навичок, розвивають креативність та готують дітей до майбутнього навчання. Розглянемо основні види творчих ігор та їхній вплив на розумовий розвиток (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Основні види творчих ігор

<i>Вид</i>	<i>Характеристика</i>	<i>Приклад</i>	<i>Вплив на розвиток</i>
Рольові ігри	У рольових іграх діти беруть на себе ролі персонажів, зображуючи знайомі або вигадані ситуації. Це може бути гра в лікаря, вчителя, космонавта тощо.	Гра в «лікарню», де один з дітей виконує роль лікаря, а інші — пацієнтів. Діти вчаться взаємодіяти, ставити запитання, висловлювати свої почуття і вирішувати проблеми, пов'язані зі здоров'ям.	Рольові ігри розвивають соціальні навички, емоційний інтелект, креативність. Діти вчаться співпрацювати, ділитися, а також розуміти та відчувати емоції інших, що важливо для формування здорових стосунків у майбутньому.
Драматизація	Драматизація передбачає втілення в життя сюжетів казок або літературних творів, де діти використовують міміку, жести та рухи	Вистава за казкою «Колобок», де діти грають різних персонажів, відтворюючи сценки. Це сприяє розвитку їхньої пам'яті, мовлення і творчих здібностей	Драматизація підвищує мовленнєві навички, розвиває уяву та творчість, а також покращує розуміння емоцій і соціальних норм. Діти вчаться виражати свої почуття і думки, що важливо для їхнього емоційного розвитку
Конструктивні ігри	У конструктивних іграх діти використовують різноманітні матеріали для створення об'єктів або споруд. Це може бути гра з конструктором, LEGO або іншими будівельними іграми	Гра з LEGO, де діти створюють будівлі, транспорт або навіть фантастичні світи. Процес планування та створення об'єктів заохочує їхню уяву та креативне мислення	Конструктивні ігри розвивають логічне мислення, просторове уявлення та моторні навички. Діти вчаться працювати в команді, планувати свої дії та оцінювати результати, що сприяє розвитку їхньої самостійності.

Ігри з предметами	Цей вид ігор передбачає використання побутових предметів для створення ігрових ситуацій. Діти вчаться адаптувати навколишні предмети для власних потреб у грі	Гра з кубиками, де діти можуть будувати різні конструкції, або гра з кухонними наборами, де вони імітують приготування їжі. Це допомагає їм зрозуміти повсякденні ситуації та практичні навички	Ігри з предметами сприяють розвитку уяви, практичних навичок і творчого мислення. Діти вчаться розпізнавати та використовувати об'єкти навколо себе, що важливо для їхньої самостійності.
Інтелектуальні ігри	Інтелектуальні ігри є такими, що вимагають від дітей логічного мислення, розв'язання задач і прийняття рішень	Гра «Математичні фрукти», де діти виконують прості арифметичні операції за допомогою фруктів або головоломки, які розвивають пам'ять і увагу	Інтелектуальні ігри стимулюють критичне мислення, аналітичні навички та пам'ять. Діти вчаться працювати з інформацією, оцінювати альтернативи і приймати обґрунтовані рішення, що є основою для їхнього подальшого навчання

Творчі ігри, зокрема конструктивні, стимулюють дітей до планування та розуміння структур. Наприклад, у грі «Будівельник», де дітям пропонується створити вежу за певними умовами (висота, кількість блоків), вони повинні аналізувати ситуацію та знаходити ефективні рішення. Це сприяє розвитку логічного мислення: діти вчаться формулювати стратегії, обирати оптимальні підходи до виконання завдань і оцінювати результати своїх дій. Вони вчаться також розпізнавати причинно-наслідкові зв'язки, що є важливим елементом критичного мислення.

Охарактеризуємо вплив творчих ігор на розумовий розвиток дітей, зокрема:

1. Покращення пам'яті та уваги. Ігри на запам'ятовування, такі як «Меморі», допомагають дітям розвивати короткочасну пам'ять. У цій грі діти повинні знаходити пари карток, запам'ятовуючи їхні місця. Цей процес вимагає від дітей високої концентрації та фокусу на завданні, що в свою чергу підвищує їхню увагу. Регулярна практика таких ігор допомагає зміцнити нейронні зв'язки

у мозку, що покращує здатність до запам'ятовування і відтворення інформації в майбутньому.

2. Розвиток креативності. Ігри, в яких діти створюють нові сюжети або світи, такі як «Казковий світ», значно стимулюють їхню уяву та креативність. У таких іграх діти мають можливість вільно виражати свої думки, придумувати нові персонажі, сюжетні лінії і ситуації. Цей процес не лише розвиває їхній творчий підхід, а й заохочує до дослідження власних емоцій і переживань. Залучаючи до гри елементи мистецтва, діти розвивають також естетичні смаки і вміння сприймати красу навколишнього світу.

3. Соціальне навчання. Рольові ігри, наприклад, у грі «Школа», де діти беруть на себе ролі вчителя та учня, сприяють розвитку їхніх соціальних навичок. Через цю гру діти вчаться слухати, спілкуватися, ділитися ідеями, а також вирішувати конфлікти. Взаємодія з однолітками допомагає формувати такі якості, як терпимість, емпатія та командна робота. Діти вчаться будувати стосунки, спілкуючись з іншими, що є основою для їхньої подальшої соціалізації.

4. Емоційний розвиток. Участь у творчих іграх дозволяє дітям виражати свої емоції. Наприклад, гра «Емоції», де діти використовують картки з зображеннями різних емоцій, допомагає їм усвідомити та описати почуття персонажів. Це не лише сприяє розвитку емпатії, але й допомагає дітям краще розуміти власні емоції. Вони вчаться розпізнавати та висловлювати свої почуття, що є важливим для їхнього емоційного благополуччя та формування здорових соціальних зв'язків.

5. Мотивація до навчання. Гра створює позитивний емоційний контекст для навчання, що значно підвищує мотивацію дітей до здобуття нових знань. Інтеграція ігор у навчальний процес викликає у дітей зацікавленість і бажання досліджувати. Коли навчання подається у формі гри, діти менше бояться помилок і сприймають їх як частину процесу навчання. Це формує у них прагнення до пізнання та активного навчання, що стане основою для їхньої подальшої успішності в навчанні.

Таким чином, творчі ігри мають суттєвий вплив на розумовий розвиток дітей. Вони не лише сприяють розвитку когнітивних навичок, але й формують соціальні, емоційні та мотиваційні аспекти, що є критично важливими для успішної адаптації дитини в суспільстві.

РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ІГОР У РОЗУМОВОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ

2.1. Методи та прийоми організації творчих ігор у закладі дошкільної освіти

Організація творчих ігор у дитячому садку – це складний процес, що вимагає врахування особливостей дітей, їхніх інтересів і розвитку. Важливо використовувати різноманітні методи та прийоми, щоб зацікавити дітей і забезпечити їхній розвиток (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Методи організації творчих ігор

<i>Вид</i>	<i>Характеристика</i>	<i>Приклад</i>	<i>Переваги</i>
Метод гри через імітацію	Метод базується на наслідуванні поведінки дорослих у різних соціальних ролях, що допомагає дітям осягнути навколишній світ і зрозуміти соціальні норми	Вихователь може втілити роль продавця в магазині, демонструючи, як вести діалог з покупцями. Діти, беручи на себе ролі покупців, задають питання, висловлюють побажання і навіть торгуються. Ця гра може включати імітацію реальних ситуацій, таких як вибір продуктів, обслуговування клієнтів та ін.	Діти вчаться соціальним нормам і етикету, розвивають мовлення та комунікативні навички. Це також сприяє формуванню впевненості у спілкуванні з іншими
Метод проблемного навчання	Метод передбачає, що діти стикаються з певними проблемами або запитаннями, які потрібно вирішити. Це стимулює їх до активного мислення та обговорення	У грі «Рятівники планети» діти отримують завдання допомогти зберегти природу. Вони повинні вирішити, які дії є найефективнішими: збір сміття, висадка дерев або проведення екологічних акцій. Обговорення різних варіантів допомагає дітям зрозуміти важливість екології	Метод розвиває критичне мислення, спонукає до спільного обговорення та співпраці. Діти вчаться формулювати думки, аргументувати свої рішення та враховувати точки зору однолітків

Метод творчого підходу	Метод заохочує дітей до самостійного генерування ідей та творчого мислення	Вихователь пропонує дітям створити власну казку, де кожна дитина додає свій елемент до сюжету — персонажі, події, сюжетні повороти. Ідею можна втілити в театральній постановці, що підсилює інтерактивність та емоційність	Метод сприяє розвитку уяви та креативності, а також покращує навички письма і мовлення. Діти вчаться працювати в команді, висловлювати свої ідеї та слухати інших
Метод інтеграції	Метод передбачає об'єднання різних навчальних предметів через гру, що робить навчання більш цілісним і зрозумілим	У грі «Математичний ринок» діти повинні вибрати продукти та підрахувати їхню вартість. Це поєднує елементи математики (арифметика) з соціальними науками (покупка, продаж), що допомагає дітям краще засвоювати матеріал	Метод дозволяє дітям зрозуміти зв'язок між різними предметами, робить навчання більш цікавим і практичним. Вони вчаться застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях

Отже, використання різноманітних методів та прийомів при організації творчих ігор у дитячому садку сприяє всебічному розвитку дітей. Завдяки цим методам діти отримують можливість не лише весело проводити час, але й активно розвиватися, вчитися новому та взаємодіяти з оточуючими. Це створює сприятливе середовище для формування їхньої особистості та готовності до навчання.

Наведемо приклади різних творчих ігор, зокрема:

1) *конструювання*:

— будівельники міст. Діти створюють місто з різноманітних конструкторів, таких як LEGO, дерев'яні блоки або картон. Це завдання не лише розвиває просторове мислення і уяву, а й вдосконалює дрібну моторику. Діти навчаються планувати структуру, обирати правильні деталі для конкретних елементів, а також працювати в команді.

— створення скульптур. Ліплення фігурок з пластиліну, глини або солоного тіста допомагає дітям розвивати творчість і тактильні відчуття. Діти

можуть створювати різноманітні фігури — від тварин до людей, що стимулює їхню уяву та емоційне вираження.

- мозаїки. Використання природних матеріалів (камінців, черепашок) або кольорового паперу для створення картин сприяє розвитку дрібної моторики та кольорового сприйняття. Діти вчаться комбінувати різні елементи, що розвиває їхні композиційні навички.

2) малювання та ліплення:

- фантазійні пейзажі. Діти малюють неіснуючі пейзажі, що сприяє розвитку їхньої уяви та кольорового сприйняття. Це завдання також допомагає дітям навчитися комбінувати кольори і розуміти композиційні принципи.

- портрети. Малювання портретів своїх близьких чи улюблених героїв допомагає розвивати спостережливість і увагу до деталей. Це також є чудовим способом для дітей виразити свої емоції та почуття.

- ліплення з природних матеріалів. Використання каштанів, жолудів, шишок для створення фігурок розвиває не лише творчість, а й фантазію. Діти вчаться експериментувати з текстурами і формами.

3) аплікація:

- колажі з природних матеріалів. Створення картин з листя, квітів, насіння розвиває естетичний смак та почуття композиції. Діти навчаються підбирати елементи, які поєднуються за кольором та формою.

- об'ємні аплікації. Створення об'ємних картин з паперу, тканини чи вати розвиває просторове мислення та дрібну моторику. Діти вчаться працювати з різними матеріалами, розуміти, як створювати об'єм.

4) сюжетно-рольові ігри:

- професії. Діти грають у лікарів, продавців, пожежників, космонавтів тощо. Це допомагає їм зрозуміти світ дорослих, розвиваючи соціальні навички та емоційну інтелігентність.

- історичні події. Відтворення історичних подій, граючи в лицарів, піратів або принцес, розвиває історичну свідомість і уяву. Діти вчаться цікавитися історією та взаємодіяти в групі.

– казки. Діти розігрують улюблені казки, змінюючи сюжет або створюючи власні історії, що розвиває мовлення, уяву і творчі здібності.

5) *ігри з правилами:*

– настільні ігри. Ігри на кшталт лото, доміно, шашок чи шахів розвивають логічне мислення, пам'ять та увагу. Діти вчаться дотримуватися правил і стратегічно мислити.

– рухливі ігри. Хованки, козаки-розбійники, перегони чи естафети сприяють розвитку фізичних якостей, координації та спритності. Такі ігри допомагають дітям бути активними та навчитися працювати в команді.

– словесні ігри. Складання слів, речень, загадок чи віршів розвиває мовлення і творче мислення. Це також сприяє розвитку комунікативних навичок.

6) *творчі проєкти:*

– створення лялькового театру. Діти виготовляють ляльки з різних матеріалів і придумують сценарії. Це допомагає розвивати уяву, навички спілкування та командної роботи.

– оформлення куточка природи. Діти створюють композиції з природних матеріалів, доглядають за рослинами, спостерігають за комахами. Це сприяє розвитку спостережливості та любові до природи.

– створення книжки-іграшки. Діти придумують історію, малюють ілюстрації та виготовляють книжку. Це допомагає розвивати творче мислення, уяву та навички письма.

Таким чином, важливими аспектами організації творчих ігор є:

1) сприятлива атмосфера. У безпечному та затишному середовищі діти почуваються вільно та розкуто. Це дозволяє їм експериментувати та виражати себе.

2) різноманітність матеріалів. Слід забезпечити дітей різноманітними матеріалами для творчості, такими як папір, фарби, пластилін, природні матеріали. Це стимулює їхню фантазію та креативність.

3) підтримка ініціативи. Не варто обмежувати фантазію дитини, слід підтримувати її ідеї та пропозиції. Це допомагає розвивати впевненість у собі та мотивацію до творчості.

4) співпраця з батьками. Батьків необхідно залучати до спільних творчих проєктів. Це сприяє розвитку зв'язків між родиною та дитячим садком, а також підвищує інтерес дітей до творчості.

Таким чином, творчі ігри сприяють самовираженню дитини, індивідуалізованому відображенню нею дійсності, формуванню у її свідомості цілісної картини світу. Вони дають дошкільнику змогу активно впливати на події і явища, які становлять для нього інтерес і в яких він хоче брати участь. Саме у грі дошкільники легше налагоджують контакт між собою, підпорядковують свої дії, поступаються одне одному, оскільки це належить до змісту прийнятих ними ролей. Реальні взаємини є основою організації дитячого товариства, що дає підстави вважати гру формою організації життя і діяльності дошкільнят.

2.2. Приклади творчих ігор для розвитку мислення дітей дошкільного віку

Ігри є важливим інструментом для розвитку дітей дошкільного віку, оскільки вони сприяють не тільки розвитку когнітивних навичок, а й соціальних, емоційних та комунікативних здібностей. Ігри на розвиток мислення сприяють формуванню аналітичних навичок, творчої уяви, здатності до розв'язання проблем і ефективної комунікації. У цьому параграфі нами представлені конкретні приклади ігор, які сприяють розвитку різних аспектів мислення у дітей, зокрема: ігри на логічне мислення, уяву і креативність, розвиток критичного мислення, розвиток просторового мислення. Проаналізуємо їх детальніше.

Ігри на логічне мислення. Логічне мислення є важливою складовою когнітивного розвитку, оскільки допомагає дитині аналізувати ситуації, порівнювати предмети, створювати асоціації та робити висновки. Ігри на

логічне мислення стимулюють дітей до міркувань, віднайдення зв'язків між об'єктами і явищами, а також навчання розв'язувати задачі за допомогою логіки та аналізу (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

<i>Вид</i>	<i>Характеристика</i>	<i>Приклад</i>	<i>Переваги</i>
Логічні завдання	Ігри на логічне мислення спрямовані на розвиток здатності дитина розпізнавати закономірності, взаємозв'язки між предметами та явищами. Вони допомагають дитині виявляти і застосовувати правила.	У грі «Знайди зайвого» дітям даються картки з різними зображеннями тварин, і їм потрібно визначити, яка з карток «не підходить» до решти за певною ознакою (наприклад, одна з карток зображує молоко, яке не є тваринним об'єктом).	Розвивається здатність до класифікації, здатність логічно розмірковувати та робити висновки. Це важливо для формування аналітичного мислення. За допомогою таких завдань діти навчаються групувати об'єкти за спільними ознаками та знаходити відмінності.
Математичний ланцюжок	У цьому методі діти складають ланцюжок чисел, виконуючи прості математичні операції, такі як додавання та віднімання, що дозволяє їм тренувати здатність логічно мислити й знаходити закономірності у числових послідовностях.	Наприклад, дитина отримує завдання: почати з числа 5 і за допомогою додавання ($5 + 3$) і віднімання ($8 - 2$) побудувати ланцюг: $5 \rightarrow 8 \rightarrow 6 \rightarrow 9$.	Вміння створювати числові послідовності розвиває математичне мислення, увагу до деталей і тренує оперативну пам'ять. Діти вчаться міркувати та вибудовувати логічні зв'язки, що є основою для подальшого навчання математики.

Ігри на уяву і креативність. Уява і креативність є важливими аспектами розвитку дітей, оскільки дозволяють не лише генерувати нові ідеї, а й гнучко підходити до розв'язання задач, знаходити нові способи вираження думок. Ігри, що стимулюють уяву, допомагають дітям розвивати свою здатність до фантазування, творчого мислення та виразної комунікації (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Вид	Характеристика	Приклад	Переваги
Казкові перетворення	Ігри цього типу розвивають у дітей здатність до творчого переосмислення реальності, дозволяючи створювати нові варіанти відомих казок чи історій. Вони дають можливість проявити уяву, змінити сюжет або персонажів за бажанням.	Наприклад, дитина може змінити сюжет відомої казки «Червона Шапочка», де вона замість того, щоб йти до бабусі, вирушає на пошуки скарбу. Ліс може стати космічною станцією, а вовк – інопланетянином.	Розвивається творче мислення, здатність створювати альтернативні реальності, вміння бачити різні варіанти розвитку подій. Такі ігри сприяють розвитку мовлення, вміння конструктивно змінювати ситуації та адаптувати їх під нові умови.
Картинки-асоціації	Ігри на асоціації зазвичай полягають у створенні історій або сценаріїв за допомогою карток із зображеннями. Діти повинні знайти зв'язок між картинками та вигадати цікаву історію, спираючись на них.	Діти отримують картки з зображеннями тварин (наприклад, ведмідь, птах, риба) та предметів (кіноапарат, корабель), а завдання – придумати історію, де ці предмети будуть пов'язані (наприклад, як птах зняв фільм про життя ведмедя).	Розвивається асоціативне мислення, мовлення та навички фантазувати. Це сприяє формуванню у дітей творчого підходу до вирішення завдань і допомагає їм шукати нестандартні рішення.

Ігри на розвиток критичного мислення. Критичне мислення дозволяє дітям обґрунтовувати свої думки, приймати рішення на основі логічного аналізу, а також ефективно оцінювати ситуації. Ігри для розвитку критичного мислення сприяють формуванню вміння ставити запитання, шукати різні варіанти рішень та оцінювати їх ефективність (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

<i>Вид</i>	<i>Характеристика</i>	<i>Приклад</i>	<i>Переваги</i>
Кому що потрібно?	Цей метод допомагає дитині оцінити ситуацію, зрозуміти, які ресурси або предмети необхідні для досягнення певної мети. Це допомагає розвивати стратегічне мислення та вміння планувати свої дії в конкретних умовах.	У грі «Що потрібно для подорожі?» дитині дається завдання вибрати необхідні речі для походу в ліс: компас, ліхтар, аптечка. Дитина повинна обґрунтувати свій вибір.	Розвивається здатність критично оцінювати ситуацію, робити обґрунтовані рішення, вміння планувати ресурси. Це важливе для розвитку аналітичних здібностей та стратегічного мислення.
Мисливці за загадками	Гра на розвиток критичного мислення, де діти повинні використовувати логіку для того, щоб розгадати загадки, питання або завдання. Вони навчаються робити висновки і оцінювати можливі варіанти відповідей.	Наприклад, загадка: «Що це: я зелений навесні і червоний восени, але не дерево?». Відповідь: кущ чи рослина, що змінює колір.	Розвивається логічне мислення, вміння аналізувати питання та шукати правильні відповіді. Діти вчаться критично підходити до вирішення завдань та формулювати свої думки.

Ігри на розвиток просторового мислення. Просторове мислення дозволяє дитині орієнтуватися в просторі, визначати відстань, напрям, розташування об'єктів і взаємозв'язок між ними. Ігри на розвиток просторового мислення допомагають дітям уявляти об'єкти в різних перспективах, а також сприяють розвитку навичок орієнтування у навколишньому світі (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

<i>Вид</i>	<i>Характеристика</i>	<i>Приклад</i>	<i>Переваги</i>
Будівельники	Ігри з конструкторами або іншими елементами сприяють розвитку	Використовуючи Lego, дитина будує будинок або	Розвивається здатність планувати, створювати візуальні

	просторового мислення та здатності дитину створювати фізичні об'єкти, розуміючи їх взаємодію у просторі. Діти можуть планувати, як розташувати об'єкти для досягнення певної мети.	фортецю, плануючи, де і як розташувати різні елементи конструкції для досягнення стійкості та естетики.	структури, працювати з пропорціями та орієнтуватися в просторі. Цей метод також сприяє розвитку творчості та інженерного мислення.
Магічна карта	Діти вчаться орієнтуватися на місцевості за допомогою карт, розуміючи напрямки, відстані і інші картографічні елементи. Ігри з картами допомагають розвивати здатність сприймати простір і орієнтуватися в ньому.	Пошук скарбу за допомогою карти. Дитина повинна зчитувати зображення, визначати напрямки та використовувати символи, щоб знайти потрібний об'єкт.	Розвивається орієнтація в просторі, здатність працювати з картографічними даними та розуміти відстані. Діти вчаться планувати свій шлях, вчитуються в символи на картах та вчаться діяти по них.

Таким чином, гра є важливим засобом розумового розвитку, формування фундаментальних психічних процесів (сприймання, мислення, мовлення, пам'яті, уяви). Специфіка розумового виховання у грі зумовлена відсутністю прямого навчання, однак вона створює умови для засвоєння і відтворення нових знань. У грі розвивається розумова активність дитини, яка завжди пов'язана з роботою уяви, оскільки дошкільнику необхідно обрати для себе роль, уявити дії людини, яку хочеться наслідувати. Творча уява виявляється, розвивається й у пошуках засобів здійснення задуму, створенні ігрової обстановки тощо. Під час творчої гри в дитини формується і розвивається вміння співвідносити свою точку зору на події, які зображуються, дії, предмети з точкою зору інших, що відкриває можливості для переходу її мислення на новий рівень.

2.3. Досвід використання творчих ігор у розумовому вихованні дітей дошкільного віку

Проведення творчих ігор у групах дітей дошкільного віку є важливим аспектом розумового виховання дітей дошкільного віку. Цей параграф міститиме практичні приклади, методики та результати, отримані під час проведення творчих ігор в умовах закладу дошкільної освіти.

Наведемо загальні принципи організації творчих ігор.

1. Інклюзивність у проведенні творчих ігор означає забезпечення доступності всіх видів діяльності для кожної дитини, незалежно від її фізичних, розумових або емоційних особливостей. Це важливо з таких причин:

- *Врахування індивідуальних потреб.* Вихователь повинен знати про особливості кожної дитини, її сильні та слабкі сторони. Наприклад, якщо одна дитина має труднощі в спілкуванні, гри можуть бути адаптовані так, щоб стимулювати її до участі, наприклад, через використання карток із зображеннями або жестів [2].

- *Створення безпечного середовища.* Важливо, щоб усі діти відчували себе комфортно і безпечно. Це можна досягти шляхом створення атмосфери довіри, де кожна дитина може висловити свою думку без страху осуду [3].

- *Спільна діяльність:* Інклюзивні ігри сприяють співпраці між дітьми, формуючи у них навички командної роботи. Наприклад, під час гри «Магічні слова» діти з різними здібностями можуть працювати разом, щоб створити цікаву історію [8].

- *Мотивація та підтримка.* Важливо заохочувати дітей допомагати один одному, формуючи у них чутливість до потреб інших. Це допомагає створити позитивний соціальний клімат у групі [10].

2. Гнучкість у проведенні творчих ігор – це вміння вихователя адаптувати ігрову діяльність відповідно до змінюваних інтересів, настрою та потреб дітей. Це важливий аспект, оскільки діти можуть проявляти різні емоції й інтереси відповідно до контексту. Основні моменти гнучкості:

– *Адаптація змісту гри.* Вихователь може змінювати правила або умови гри в залежності від того, як діти реагують на гру. Наприклад, якщо діти виявили великий інтерес до певного персонажа під час гри «Казкові герої», вихователь може додати нові елементи або ситуації, пов'язані з цим персонажем [9].

– *Зміна формату.* Іноді може виникнути необхідність змінити формат гри. Якщо гра спочатку планувалася як індивідуальна, але діти виявили бажання грати в команді, вихователь може швидко адаптувати план, щоб врахувати цей інтерес [5].

– *Врахування емоційного стану.* Якщо вихователь помічає, що діти втомлені або розгнівані, він може змінити тип гри на більш спокійний або активний. Наприклад, якщо група виглядає втомленою, можна перейти до творчої гри, де діти малюють або ліплять [12].

– *Включення ідей дітей.* Гнучкість також передбачає врахування ідей самих дітей. Вихователь може запитати дітей, які елементи вони хотіли б додати до гри, і втілити їхні пропозиції в процес [13].

3. Активна участь дітей у творчих іграх є важливою для їхнього розвитку та навчання. Вона включає:

– *Залученість.* Діти, які активно беруть участь у грі, краще засвоюють інформацію та навички. Вихователь може заохочувати дітей до активності, ставлячи запитання або пропонуючи ролі в грі [7].

– *Висловлення ідей.* Важливо створити умови, де діти можуть вільно висловлювати свої думки. Це може бути досягнуто через обговорення перед грою, де вихователь запитує дітей про їхні ідеї, а також під час гри, заохочуючи їх ділитися власними думками [14].

– *Розвиток самостійності.* Активна участь стимулює розвиток самостійності та відповідальності. Коли діти займають активну позицію, вони вчаться приймати рішення та брати на себе ініціативу. Наприклад, у грі «Експерименти з кольорами» діти можуть самостійно вибирати кольори та компоненти для своїх експериментів [15].

– *Соціальні навички*: Активна участь сприяє розвитку соціальних навичок, таких як співпраця, комунікація, вміння слухати та розуміти інших. Через гру діти вчаться працювати в команді, вирішувати конфлікти та ділитися ідеями [6].

4. Зворотний зв'язок. Важливо забезпечити дітям можливість давати та отримувати зворотний зв'язок. Після гри можна проводити обговорення, де діти висловлюють свої враження, а також обговорюють, що можна покращити або змінити в наступному разі. Це дозволяє дітям рефлексувати над своїм досвідом, а також сприяє формуванню критичного мислення [11].

Творчі ігри є не лише способом навчання, але й інструментом для розвитку соціальних зв'язків і емоційної підтримки в групі. Розглянемо основні види проведення творчих ігор (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

<i>Вид</i>	<i>Характеристика</i>	<i>Приклад</i>	<i>Переваги</i>
Гра «Казкові герої»	Ігрова діяльність, що сприяє розвитку уяви, аналітичного мислення, комунікативних навичок і творчості через занурення в казковий світ. Діти обирають казкових героїв, аналізують їхні якості та вигадують нові пригоди.	1. Вибір персонажа: кожна дитина обирає улюбленого героя і представляє його. 2. Обговорення характеристик: діти обговорюють особливості героїв і пояснюють, чому їхні якості важливі. 3. Вигадування нових пригод: діти разом створюють нові історії для своїх героїв. 4. Презентація: діти презентують свої пригоди через інсценізації або малюнки.	- Розвиток уяви та креативності. - Покращення комунікаційних навичок. - Розвиток аналітичного мислення через аналіз персонажів. - Збільшення інтересу до літератури та казок.
Гра «Експерименти з кольорами»	Гра, що дозволяє дітям вивчати кольори через змішування та практичні дослідження, розвиваючи творчі	1. Підготовка матеріалів: підготовка фарб, пензлів, води, паперу. 2. Змішування кольорів: діти змішують різні кольори і спостерігають, які нові відтінки	- Розвиток логічного мислення через спостереження закономірностей змішування кольорів.

	та спостережливі навички. Діти створюють нові відтінки, обговорюють свої спостереження та створюють мистецькі роботи.	з'являються. 3. Обговорення результатів: діти обговорюють свої відкриття та нові кольори. 4. Творчі роботи: діти створюють малюнки, використовуючи нові кольори, після чого організовується виставка.	- Сприяння креативності та самовираженню через мистецтво. - Покращення спостережливості та аналітичних навичок. - Розвиток базових знань про кольорову теорію.
--	---	---	--

Ці ігри не лише захоплюють дітей, а й активно сприяють їхньому розумовому розвитку, навчаючи працювати в команді, розвивати комунікаційні навички та критичне мислення, а також виховують інтерес до мистецтва та літератури.

Варто наголосити, що оцінювання результатів проведення творчих ігор є важливим етапом, який допомагає вихователю зрозуміти, наскільки успішно були досягнуті цілі гри, а також які навички і знання отримали діти. Ефективні методи оцінювання можуть варіюватися, але основні з них включають спостереження, обговорення та оцінювання творчих робіт [3; 8]. Розглянемо основні методи оцінювання результатів (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

<i>Вид</i>	<i>Характеристика</i>	<i>Приклад</i>	<i>Переваги</i>
Спостереження	Спостереження – це один з найбільш ефективних методів, який дає вихователю можливість безпосередньо фіксувати активність, взаємодію та емоційний стан дітей під час гри. Вихователю фіксує різні аспекти поведінки, що допомагає зрозуміти рівень розвитку дітей.	Ведення журналу спостережень, де вихователю записує дані про активність дітей (наскільки активно вони беруть участь у грі), їхні комунікативні навички (як спілкуються з іншими) і емоційний стан (як реагують на гру).	- Дозволяє вихователю отримати об'єктивну інформацію про поведінку та розвиток дітей. - Дозволяє побачити труднощі в комунікації, емоційному стані та активності дитини. - Сприяє розумінню, які діти потребують додаткової підтримки або розвитку.

Обговорення після гри	Обговорення після гри – важливий етап, що дозволяє дітям рефлексувати над своїми враженнями та досвідом. Під час обговорення вихователь стимулює дітей до висловлення думок, що дає можливість оцінити, як вони розуміють гру та як пережили її моменти.	Структуроване обговорення після гри, в якому вихователь ставить питання типу: «Що вам найбільше сподобалося?», «Які нові ідеї ви отримали під час гри?», «Що було найцікавіше?» або «Чи були моменти, що вас засмутили?»	- Сприяє розвитку критичного мислення, самоусвідомлення та самовираження. - Допомогає дітям аналізувати свої дії та почуття. - Підвищує здатність до самоаналізу та самоконтролю. - Вдосконалює соціальні навички, оскільки діти вчаться слухати один одного та виражати свої думки.
Творчі роботи	Творчі роботи допомагають дітям виразити свої ідеї, емоції та розуміння теми гри через різноманітні мистецькі форми, такі як малювання, аплікації або колажі. Цей метод дозволяє оцінити, як діти засвоїли матеріал гри, як відображають свої враження.	Після гри вихователь пропонує дітям створити малюнки або колажі, які відображають їхні враження від гри. Наприклад, вони можуть намалювати своїх улюблених персонажів або створити композицію, що відображає кольори гри.	- Розвиває уяву та креативність. - Дає дітям можливість виразити свої емоції, почуття та думки через мистецтво. - Оцінка творчих робіт дає вихователю розуміння глибини засвоєння матеріалу. - Підвищує дитячу впевненість через вираження своїх досягнень у мистецтві.
Виставка творчих робіт	Виставка творчих робіт дає дітям можливість поділитися результатами своєї праці з іншими, а також отримати зворотний зв'язок. Це також дає можливість батькам побачити, як їхні діти розвиваються та досягли певних результатів через гру.	Організація виставки дитячих робіт у групі або в дитячому садку, де діти можуть продемонструвати свої малюнки та аплікації, пояснити, чому вони обрали саме ці образи чи сюжети, обговорити свої творчі ідеї.	- Стимулює почуття гордості та досягнення. - Підвищує впевненість у собі через публічне визнання результатів. - Мотивує до подальшого розвитку і творчості. - Підвищує соціальні навички, адже діти вчаться взаємодіяти в групі, обговорювати свої роботи з іншими та отримувати зворотний зв'язок.

Таким чином, ефективне оцінювання результатів творчих ігор є ключовим для розуміння розвитку дітей. Спостереження, обговорення та оцінювання творчих робіт допомагають вихователям не лише оцінити успішність гри, але й сприяти подальшому розвитку дітей, враховуючи їхні інтереси та потреби. Ці методи формують комплексний підхід до навчання, що забезпечує всебічний розвиток кожної дитини, допомагаючи їм ставати впевненими, креативними та соціально адаптованими особистостями.

ВИСНОВКИ

Аналіз використання творчих ігор у процесі розумового виховання дітей дошкільного віку свідчить про їх надзвичайно важливу роль у розвитку когнітивних процесів, таких як пам'ять, увага, мовлення та уява. Творчі ігри не лише стимулюють інтелектуальний потенціал дитини, а й формують основи для її емоційного та соціального розвитку, що є важливим аспектом підготовки до шкільного навчання. Вони дозволяють дітям експериментувати, розвивати самостійність, вирішувати завдання та знаходити нові способи вираження своїх думок і почуттів.

Згідно з проведеним дослідженням, творчі ігри в різних педагогічних концепціях мають безпосередній вплив на формування творчих здібностей дошкільників, що є важливим для розвитку їхнього розумового потенціалу. Ігри, які сприяють розвитку логічного мислення, просторової уяви та мовленнєвих навичок, активно використовуються в сучасних закладах дошкільної освіти для підвищення рівня когнітивних функцій. У цьому контексті важливо звернути увагу на значення правильного підбору ігор, що відповідають віковим та психологічним особливостям дітей.

Методи організації творчих ігор в дошкільних закладах, описані у роботі, показують, як педагогічні стратегії можуть бути адаптовані для розвитку різних інтелектуальних здібностей у дітей. Ігри, що включають елементи ролі, конструктивних завдань та художньої діяльності, забезпечують дитині можливість не лише пізнавати навколишній світ, а й активно взаємодіяти з ним через творчість. Прикладом таких ігор є головоломки, рольові ігри та творчі завдання, що активно використовуються в педагогічній практиці для розвитку інтелектуальних і творчих здібностей дітей дошкільного віку.

Розвиток пізнавальних процесів у дітей через ігрову діяльність підтверджується результатами досліджень, що демонструють високий рівень взаємозв'язку між ігровими вправами та здатністю до логічного мислення, творчих пошуків та вирішення завдань. Врахування психологічних аспектів розвитку дошкільників дозволяє педагогам успішно застосовувати творчі ігри

для підтримки та стимулювання когнітивного розвитку дітей, що є основою їх подальшого навчання та адаптації до шкільного процесу.

Творча гра виступає ефективним засобом не тільки розвитку інтелектуальних здібностей, але й формування емоційної та соціальної компетентності дітей дошкільного віку. Вона забезпечує рівновагу між розвитком когнітивних процесів та емоційно-соціальним становленням особистості, що є основою для гармонійного розвитку дітей у майбутньому.

З огляду на проведені дослідження, можна стверджувати, що використання творчих ігор у дошкільному вихованні є важливим інструментом для забезпечення комплексного розвитку дітей, підготовки їх до шкільного навчання та розвитку їхніх інтелектуальних і творчих здібностей. Вихователі мають враховувати цей аспект у своїй педагогічній практиці, щоб максимально ефективно підтримувати і стимулювати пізнавальні процеси та творчий потенціал дошкільників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко Л. М. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку через гру. Львів : Світ, 2019. 240 с.
2. Беляєва І. І. Інтеграція технологій у навчальний процес. Київ : Наукова думка, 2019. 300 с.
3. Бондарчук І. О. Психологія творчих ігор: як виховувати дітей дошкільного віку за допомогою ігор. Дніпро : Педагогічна думка, 2020. 250 с.
4. Виноградова Т. М. Творчі ігри в навчанні дітей дошкільного віку. Київ : Наукова думка, 2020. 215 с.
5. Герасимова О. П. Ігрові технології в сучасній дошкільній освіті. Київ : Педагогічна думка, 2020. 220 с.
6. Дьяченко О. П. Інклюзія в дошкільній освіті: теорія і практика. Харків : Вид-во «Основа», 2018. 320 с.
7. Золотарьова Л. І. Методика організації творчих ігор у дитячому садку. Львів : Світ, 2019. 180 с.
8. Коваленко Л. І. Творчі ігри для розвитку уваги та пам'яті дітей дошкільного віку. Львів : Світ, 2020. 180 с.
9. Костенко Н. В. Психологічні аспекти розвитку дітей через гру. Дніпро : Педагогічна думка, 2021. 250 с.
10. Кривошея С. М. Ігрові вправи для розвитку логічного мислення у дітей дошкільного віку. Одеса : Світанок, 2021. 210 с.
11. Кулинич О. В. Творчі здібності дітей: розвиток через гру. Харків : Видавничий дім «Гімназія», 2017. 210 с.
12. Лобова Н. І. Створення творчої атмосфери для розвитку дітей дошкільного віку через гру. Одеса : Світанок, 2021. 210 с.
13. Мельник А. В. Творчі ігри в дошкільній освіті: теорія, практика, досвід. Київ : Вища школа, 2021. 300 с.
14. Нечитайло О. В. Роль ігор у навчанні дошкільнят. Одеса : Астролябія, 2022. 210 с.

15. Петренко Ю. І. Ігри для розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Харків : Гімназія, 2020. 200 с.
16. Петрова А. В. Методичні рекомендації з організації ігор у дошкільному закладі. Одеса : Світанок, 2020. 180 с.
17. Савченко Т. П. Ігри як фактор розвитку пізнавальних здібностей дошкільнят. Харків : Гімназія, 2021. 190 с.
18. Соловйова Ю. М. Творчість у навчанні: нові підходи та методи. Київ : Педагогічна асоціація, 2020. 180 с.
19. Фребель, Ф. Ігри для дітей. Київ : Школа, 2002. 320 с.
20. Чернишова О. М. Розвиток емоційної сфери дітей через творчі ігри. Київ : Освіта, 2019. 240 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета

для вихователів щодо використання творчих ігор в навчальному процесі

1. Ваше ім'я, прізвище
2. Ваш вік
3. Який стаж роботи у сфері дошкільної освіти?
4. Чи використовуєте ви творчі ігри в роботі з дітьми?
5. Які види творчих ігор ви застосовуєте у повсякденному виховному процесі?
6. Як творчі ігри впливають на розвиток дітей (пам'ять, увага, мовлення, уява)?
7. Як ви оцінюєте ефективність творчих ігор у розвитку інтелектуальних здібностей дітей?
8. Які труднощі виникають під час використання творчих ігор у групах дітей?
9. Чи вважаєте ви, що творчі ігри є важливою складовою розвитку дітей дошкільного віку?
10. Які методи та прийоми використовуєте для організації творчих ігор у дитячому садку?

Програма організації творчих ігор для дітей дошкільного віку

Заняття 1: Розвиваємо мовлення через рольові ігри

- **Мета:** розвиток мовлення та уяви через розігрування сюжетних сцен.
- **Завдання:**
 - Ознайомлення дітей із різними соціальними ролями через гру.
 - Розвиток комунікативних навичок у дітей.
- **Хід заняття:**
 1. Вибір теми для рольової гри (наприклад, «Магазин», «Лікарня», «Подорож»).
 2. Розподіл ролей серед дітей.
 3. Вигадування діалогів для персонажів.
 4. Обговорення результатів гри, акцент на коректність мовлення.

Заняття 2: Конструювання і творче мислення

- **Мета:** розвиток просторової уяви та уваги через конструктивні ігри.
- **Завдання:**
 - Розвиток вміння створювати образи за допомогою будівельних матеріалів.
 - Сприяння розвитку дрібної моторики та координації.
- **Хід заняття:**
 1. Вибір теми для конструктивної гри (наприклад, «Будуємо місто», «Конструюємо космічний корабель»).
 2. Робота в групах, обговорення ідей.
 3. Завершення роботи, презентація результатів.
 4. Аналіз кожної конструкції, виокремлення корисних навичок.

Анкета

для оцінки ефективності творчих ігор у дошкільному вихованні

1. Як часто ваша дитина бере участь у творчих іграх у дитячому садку?
2. Які ігри, на вашу думку, найбільше сприяють розвитку уяви та мовлення?
3. Як змінився рівень концентрації уваги вашої дитини після участі в творчих іграх?
4. Чи помітили ви зміни в розвитку пам'яті вашої дитини після використання творчих ігор?
5. Як ви оцінюєте ефективність творчих ігор у розвитку соціальних навичок вашої дитини?
6. Які ігри ви вважаєте найбільш корисними для розвитку дітей дошкільного віку?
7. Які переваги ви бачите в організації таких ігор у навчальному процесі?
8. Як часто ваша дитина вдається до творчих ігор вдома, і чи допомагає це в розвитку?

**Методичні рекомендації для вихователів щодо організації творчих ігор
у групах дошкільного віку**

1. Створення сприятливої атмосфери: Для успішного проведення творчих ігор важливо створити атмосферу, де діти почуваються вільно, можуть виражати свої думки і почуття.

2. Вибір ігор відповідно до віку: Залежно від вікової категорії, потрібно обирати ігри, які не перевантажують дітей, але водночас стимулюють їхній інтелектуальний розвиток.

3. Інтерактивність та активність: Творчі ігри повинні бути інтерактивними, щоб діти мали можливість активно взаємодіяти один з одним і з педагогом.

4. Індивідуальний підхід: Під час організації ігор важливо враховувати індивідуальні особливості кожної дитини, щоб кожен зміг проявити себе.

5. Аналіз результатів: Після завершення гри важливо обговорити з дітьми, що вони дізналися, що їм сподобалося, і що можна покращити у майбутньому.